

[itobiad], 2020, 9 (2): 1742/1756

Unutulmuş Bir Hüseyin Dilaver Türküsü “Edelum Bir Eğlence”

A Forgotten Folk Song From Huseyin Dilaver “Edelum Bir Eğlence”

Sedat TAMAY

Dr. Öğr. Üyesi, Ardahan Üniversitesi GSF Türk Müziği Bölümü

**Asst. Prof., Ardahan University, Faculty of Fine Arts, Department of Turkish
Music**

stamay2012@gmail.com

Orcid ID: 0000-0003-1797-5210

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type	: Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received	: 09.02.2020
Kabul Tarihi / Accepted	: 22.05.2020
Yayın Tarihi / Published	: 25.06.2020
Yayın Sezonu	: Nisan-Mayıs-Haziran
Pub Date Season	: April-May-June

Atıf/Cite as: TAMAY, S . (2020). Unutulmuş Bir Hüseyin Dilaver Türküsü “Edelum Bir Eğlence”. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 9 (2) , 1742-1756 . Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/issue/54141/686918>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012 – Istanbul / Eyup, Turkey. All rights reserved.

Unutulmuş Bir Hüseyin Dilaver Türküsü “Edelum Bir Eğlence”

Öz

Yöresel sanatçıların eserlerinin intikâli, belli bir yazılı sisteme dayanmadığından günümüze ancak kulaktan kulağa ulaşabilmektedir. Bu nedenle bazı türkülerin kaybolması da kaçınılmaz olmaktadır.

Tarafımızca derlenen ve bu makale çalışmasıyla sunulan “Edelum Bir Eğlence” adlı türkü, Karadeniz Yöresi Müziği’nin abidevî ismi Sürmeneli kemençeci Hüseyin Dilâver’in unutulmuş bir eseridir.

Bu çalışmanın amacı; Türk Halk Müziği Repertuarı’na, her biri özel bir üslûba sahip birçok türkü kazandıran Hüseyin Dilâver’in unutulmuş bir türküsünü müzikbilim camiasıyla paylaşmaktır.

Çalışma; Hüseyin Dilâver’e âit, müzikal niteliği yüksek ve Sürmene yöresinin özgün üslûbunu yansıtan günümüze ulaşmamış bir eserini ortaya çıkarması bakımından önem taşımaktadır.

Çalışmada; kişisel görüşme, kaynak tarama, derleme gibi nitel yöntemler kullanılmıştır.

Özet

Yöresel sanatçıların eserlerinin intikâli, belli bir yazılı sisteme dayanmadığından günümüze ancak kulaktan kulağa ulaşabilmektedir. Bu nedenle bazı türkülerin kaybolması da kaçınılmaz olmaktadır.

Türk Halk Müziği ürünlerini “üretimi ile bağlantısı” yönünden ele alarak “üreteni bilinmeyen ve üreteni bilinen” şeklinde iki katagoride sınıflandıran Zeki Büyükyıldız’ın yaptığı sınıflandırmanın (Büyükyıldız, 2015; s.169) ikinci katagorisinde yer aldığını düşündüğümüz ve tarafımızca derlenerek bu makale çalışmasıyla sunulan “Edelum Bir Eğlence” adlı türkü, Karadeniz Yöresi Müziği’nin abidevî ismi Sürmeneli kemençeci Hüseyin Dilâver’in unutulmuş bir eseridir. Türkü, hem sözel yapısı, hem müziği hem de usul yapısı bakımından yakıcısının tavrını yansıttığı kadar, Karadeniz Türkülerinin genel yapısıyla da uyum içerisindedir.

Türkü yakıcısı ve usta bir kemençeci olduğu bilinen H. Dilaver’in ürettiği eserlerin, TRT repertuarında kayıtlı eserlerden ibaret olacağını düşünmek tabii ki yanlış bir yaklaşım olacaktır. Bununla birlikte, bilindiği üzere, tüm Anadolu yöreleri için genel bir olgu vardır ki bu, türkülerin nesilden nesile aktarılmasında geleneksel teâmüllerin, kulaktan kulağa intikâlin ötesinde yazıya, notalamaya dayanan bir metodun olmayışıdır. Bu nedenle Türk Halk Müziği repertuarının kâmiliyeti için türküler üzerinde derleme çalışmalarının ilmî metodlarla titizlikle yapılması önem taşımaktadır. Türkü

üretenler, ürettikleri eserlerini çeşitli ortamlarda seslendirirler. Bu ortamlarda yer alan akrabaları, yakın dostları, genel anlamda halk tarafından benimsenen kimi türkülerini hafızalara kaydedilir ve bu sayede notalama yapılarak ve elektronik aletler vasıtasıyla kaydedilerek repertuara kazandırılan eserlerin yanında, bu eserler de halkın hafızası diyebileceğimiz “repertuara” kazandırılmış halleriyle anonimleşme sürecinin içerisine girerler ve varlıklarını sürdürürler.

Anadolu'nun her bölgesinin kendine has hususiyetlere sahip müzikal ve folklorik unsurları, ritüelleri mevcuttur. Türk Halk Kültürü'nün en somut ürünlerinden olan türkü söyleyiciliği; genel olarak Doğu Anadolu'da âşıklık, Orta Anadolu'da abdallık gibi isimlerle anılırken Doğu Karadeniz Bölgesi'nde bu halk sanatçılarının özel bir ismi olmamakla birlikte yörede atma türkü, destansı türküler, yol havaları gibi alt türler belirgindir.

Doğu Karadeniz Bölgesi halk kültürü ve müziği; yöresel kıyafetleri, dil özellikleri, müzikal motifleri ve çalgıları yönünden Anadolu'nun en zengin yörelerindedir.

Deyim yerindeyse kullanılan şive ve müzik tarzı her köyde değişmekle birlikte kıyafetler ve çalgılar yakın ilçeler arasında dahi farklılık gösterebilmektedir. Bu yüzden Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yapılacak alan araştırmaları, halk bilimsel incelemeler ve türkü derlemeleri; yörenin tarihsel ve edebî özelliklerini bilmeyi gerektirirken bilgi edinebilmek için bölge insanının konuşma üslûbuna ve dil özelliklerine hâkim olmak icap eder. Hatta bazı kültürel ve müzikal bilgilere hiç umulmadık durumlarda, ortamlarda ulaşmak mümkündür.

Türk Halk Kültürü ve unsurlarının muhâfazası ve intikâlinin yazılı bir geleneğe dayanmaması, derleme incelemeleri ve alan araştırmalarının önemini artırmaktadır. Ancak tüm bu ilmî çabaların belli bir metoda bağlı olarak titizlikle yapılması, halk kültürüne âit unsurların doğru kaydedilmesi ve aktarılması bakımından önemlidir.

Trabzon Sürmene İlçesi'nde doğup yetişen ve Türk Halk Müziği Repertuarı'na çok sayıda nitelikli türküler kazandıran yöre ustası Kemeñçeci Hüseyin Dilâver'in (1905-1964) “Edelum Bir Eğlence” adlı türküsü, kültürel geleneğimizde yazılı bir intikâl yöntemi tâkip edilmediğinden unutulma ve kaybolma âkıbetiyle karşı karşıya idi.

Nitekim Trabzon İli'nin Sürmene İlçesi'nde yetişmiş, kemeñçe icracılığı ve türkü besteciliği ile sanatının zirvesine ulaşmış Hüseyin Dilaver'in (1905-1964) unutulmuş bir türküsüne ulaşmak ve bu türkünün tarafımızca derlenmesi; bölgede Cumhuriyet'in başından beri öğretmenlik yaparak önemli hizmetlerde bulunan ve 2005 yılında yaptığımız derleme sırasında İzmir Karşıyaka'daki evinde yaşayan, Dârû'lmuallimin (bugünkü erkek öğretmen okulu) mezunu edebiyatçı Halim Gençoğlu (1905-2009) ile gerçekleştirdiğimiz kişisel görüşme vasıtasıyla olmuştur.

Gençoğlu'nun Hüseyin Dilaver'den bizzat duyduğu bu türkü, bugün TRT Repertuarı'nda bulunmamakla birlikte herhangi bir derleyici tarafından da yöre müziğine kazandırılmamıştır.

Derleme sırasında yüz yaşında olmasına rağmen zihni açık ve konuşması gâyet akıcı olan Gençoğlu'nun, hemşehrisi ve arkadaşı Hüseyin Dilaver'den bizzat duyduğu türküyü seslendirmesi, eseri Türk Halk Müziği Repertuarı'na kazandırmamızı sağlamıştır.

Türkü üzerinde yapılan müzikal analizde, türkünün, Hüseyin Dilaver'in basit biçimli eserlerinden olduğu ve yörenin geleneksel unsurlarını yansıttığı görülmektedir.

Sürmene Yöresi'nin tipik şîve özelliğinin görüldüğü türkü, Dilâver'in söz-ezgi uyumu ve işleyişi bakımından yaptığı basit biçimli eserlerdendir. Dilâver'in bazı türkülerinde görülen makam ve usûl değişmelerinin bulunmadığı bu türkü, makamsal açıdan Hüseyinî makâmının tipik seyrini göstermektedir. Bu anlamda Hüseyinî perdesi civârından başlayan ezgide her dörtlüğün ilk iki dizesi, dört ölçülük bir müzik cümlesi oluşturmaktadır. Aynı şekilde dörtlüklerin üçüncü ve dördüncü dizeleri de dört ölçüden oluşan birer müzik cümlesi oluşturduğundan, sonuç olarak türkünün her dörtlüğü bir periyod meydana getirmektedir.

Bir dörtlüğün ezgilerini oluşturan iki müzik cümlesi, birbiriyle soru-cevap ilişkisi ifade etmektedir. Öyle ki güçlü perdesi üzerinden başlayıp güçlüye kadar seyreden ilk cümle ile güçlü perdesinden başlayarak tam karara ulaşan ikinci cümle, birbiriyle farklı müzikal yürüyüş göstermektedir. Bununla birlikte ilk cümleyi oluşturan ilk iki dize "doldurma diziler", ikinci cümleyi oluşturan son iki dize ise temel anlamı veren diziler olarak değerlendirildiğinde türkünün soru-cevap yapısının ustaca kurulduğu sonucuna varılacaktır.

Bu çalışma ile Sürmene yöresinin ünlü kemençecisi ve bestecisi Hüseyin Dilaver'in kaybolmuş bir türküsü repertuara kazandırılmış, ayrıca Hüseyin Dilâver'in kültürel ve sanatsal altyapısı özgün bilgiler ışığında bilimsel bir yaklaşım sunulmuştur.

Bu çalışmanın amacı; Türk Halk Müziği Repertuarı'na, her biri özel bir üslûba sahip birçok türkü kazandıran Hüseyin Dilâver'in unutulmuş bir türküsünü müzikbilim camiasıyla paylaşmaktır.

Çalışma; Hüseyin Dilâver'e âit, müzikal niteliği yüksek ve Sürmene yöresinin özgün üslûbunu yansıtan günümüze ulaşmamış bir eserini ortaya çıkarması bakımından önem taşımaktadır.

Çalışmada; kişisel görüşme, kaynak tarama, derleme gibi nitel yöntemler kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkülerin İntikâli, Kemençeci Hüseyin Dilaver, Türk Halk Müziği, Karadeniz Yöresi Müziği, Türkü Derlemesi.

A Forgotten Folk Song From Huseyin Dilaver “Edelum Bir Eğlence”

Abstract

As the transition of works by local artists is not based on a certain written system, they can only reach the present day from ear to ear. For this reason it is inevitable for some folk songs to disappear.

The song “Edelum Bir Eğlence”, which we compiled and presented in this paper, is a forgotten folk song by Huseyin Dilaver the fiddle player from Surmene, a monumental name in the Black Sea Region Music.

The purpose of this study is to share a forgotten song by Huseyin Dilaver who brought many folk songs, each with a special style in the Turkish Folk Music Repertoire, with the musicology community.

The study is important because it reveals a folk song by Huseyin Dilaver that has a high musical quality, reflects the unique style of the Surmene region and has not reached the present day.

The study used qualitative methods such as personal interview, source scanning and compilation.

Summary

As the transition of works by local artists is not based on a certain written system, they can only reach the present day from ear to ear. For this reason it is inevitable for some folk songs to disappear.

The folk song “Edelum Bir Eğlence” which, to our opinion belongs to the second part of the categorization by Zeki Buyukyildiz (Buyukyildiz, 2015; p.169) who approaches the Turkish Folk Music products in terms of “production and link” and categorizes them as “known and anonymous” and which we have compiled and presented in this paper, is a forgotten folk song by Huseyin Dilaver the fiddle player from Surmene, a monumental name in the Black Sea Region Music. The song not only reflects the attitude of its owner in terms of verbal structure, music and style, but also shows a harmony with the general structure of Black Sea Folk Songs.

It will undoubtedly be a wrong approach to think that the songs by H. Dilaver who is known to be a folk singer and a fiddle master, only consist of the works recorded in the TRT repertoire. In addition according to a general phenomenon for all Anatolian regions, there is no method based on writing and notes beyond traditional practices and transition from ear to ear in passing down folk songs. Thus it is important that compilation studies on folk songs are conducted intently with scientific methods, for the sake of the Turkish Folk Music repertoire. Folk song producers vocalize their work in various settings. Their relatives and close friends in these settings usually

memorize some adopted songs and by this way the songs are brought in repertoires via notes and electronic devices. The songs brought in the "repertoire" which might be called "memory of people", enter an anonymization process and maintain their existence.

Every region in Anatolia has distinctive musical and folkloric elements and rituals. Being among the most tangible products of the Turkish Folk Culture; folk song singing is usually referred to as "asiklik" in East Anatolia and "abdallik" in Central Anatolia. However, these folk singers have no special name in the Eastern Black Sea Region. There are distinct subgenres in the region, such as improvised folk songs, epic folk songs and road songs.

The Eastern Black Sea Region is among the richest regions of Anatolia with its folk culture and music, local outfit, language properties, musical motives and instruments.

As the phrase is, accent and music style varies in every village. Outfit and instruments may vary even among close districts. Thus field studies, folkloric surveys and folk song compilations to be conducted in the Eastern Black Sea Region, will obligate knowing historical and literary characteristics of the region. In order to obtain information, it is required to master the speaking style and language properties of the locals. Indeed it is possible to attain certain cultural and musical information in unexpected conditions and environments.

Fact that conservation and transition of the Turkish Folk culture and elements are not based on a written tradition, increases the significance of compilation surveys and field studies. However, it is important that all these scientific efforts are made intently depending on a certain method, in terms of recording and transferring elements of the folk culture accurately.

The folk song "Edelum Bir Eglence" by Huseyin Dilaver the Fiddle Player (1905-1964), a local master born and raised in Surmene district of Trabzon and brought many quality folk songs in the Turkish Folk Music Repertoire, faced a conclusion of being forgotten and lost because there is no written transition method in our cultural tradition.

As a matter of fact we reached and compiled the forgotten folk song by Huseyin Dilaver (1905-1964), who was raised in Surmene district of Trabzon and reached the peak of his art in fiddle mastership and folk song composition, via a personal interview with Halim Gencoglu (1905-2009), a man of letters who had been teaching in the region since the beginning of the Republic, had graduated from Daru'lmuallimin (today's male teacher's school) and was living in his apartment in Izmir Karsiyaka as we conducted this compilation in 2005.

The folk song that Gencoglu had personally heard from Dilaver, is neither available in the TRT Repertoire today, nor has been brought in the local music by any compiler.

We were able to bring the song in the Turkish Folk Music Repertoire via Gencoglu who, despite being a hundred years old during the compilation, sang his friend's song thanks to his clear mind and fluent speech.

Musical analysis made on the folk song shows that the song is among simple-style works of Huseyin Dilaver and reflects traditional elements of the region.

The folk song containing typical accent features of the Surmene Region, is among the simple-style works of Dilaver, in terms of lyrics-tune harmony and operation. The song which does not contain mode and style changes occasionally observed in his work, displays a typical course of the Huseyni mode. In this sense the first two lines of each stanza in the tune which starts from the Huseyni tone, form a musical sentence of four measures. Similarly, as the third and fourth lines of the stanzas also form a musical sentence of four measures, each stanza of the song eventually creates a period.

Two musical sentences comprising the tunes of a stanza express a question-answer relationship with each other. In fact the first sentence which starts with its stronger tone and advances until the strong one, and the second sentence which starts with its stronger tone and reaches the total decision, display a different musical pace from each other. In addition assessing the first two lines comprising the first sentence as "filling sequels" and the last two lines comprising the second sentence as "sequels giving the basic meaning"; we may conclude that question-answer structure of the folk song had been established masterfully.

This study has brought a forgotten folk song by Huseyin Dilaver, a famous fiddle player and composer from Surmene, in the repertoire and also presented a scientific approach in the light of information specific to the cultural and artistic infrastructure of Huseyin Dilaver.

The purpose of this study is to share a forgotten folk song composed by Huseyin Dilaver, who had brought many folk songs with a distinctive style in the Turkish Folk Music Repertoire, with the musicology community.

The study is important because it reveals a folk song which was composed by Huseyin Dilaver, has a higher musical quality, reflects the unique style of the Surmene region and has not reached the present day.

The study used qualitative methods such as personal interview, source scanning and compilation.

Keywords: Transition of Folk Songs, Huseyin Dilaver the Fiddle Player, Turkish Folk Music, Black Sea Region Music, Folk Song Compilation.

Giriş

Anadolu'nun her bölgesinin kendine has hususiyetlere sahip müzikal ve folklorik unsurları, ritüelleri mevcuttur. Türk Halk Kültürü'nün en somut ürünlerinden olan türkü söyleyiciliği; genel olarak Doğu Anadolu'da âşıklık, Orta Anadolu'da abdallık gibi isimlerle anılırken Doğu Karadeniz Bölgesi'nde bu halk sanatçılarının özel bir ismi olmamakla birlikte yörede atma türkü, destansı türküler, yol havaları gibi alt türler belirgindir.

Ancak tüm Anadolu yöreleri için genel bir olgu vardır ki bu, türkülerin nesilden nesile aktarılmasında geleneksel teâmüllerin, kulaktan kulağa intikâlin ötesinde yazıya, notalamaya dayanan bir metodun olmayışıdır. Bu nedenle Türk Halk Müziği repertuarının kâmiliyeti için türküler üzerinde derleme çalışmalarının ilmî metodlarla titizlikle yapılması önem taşımaktadır.

Doğu Karadeniz Bölgesi halk kültürü ve müziği; yöresel kıyafetleri, dil özellikleri, müzikal motifleri ve çalgıları yönünden Anadolu'nun en zengin yörelerindedir.

Deyim yerindeyse kullanılan şive ve müzik tarzı her köyde değişmekle birlikte kıyafetler ve çalgılar yakın ilçeler arasında dahi farklılık gösterebilmektedir. Bu yüzden Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yapılacak alan araştırmaları, halk bilimsel incelemeler ve türkü derlemeleri; yörenin tarihsel ve edebî özelliklerini bilmeyi gerektirirken bilgi edinebilmek için bölge insanının konuşma üslûbuna ve dil özelliklerine hâkim olmak icap eder. Hatta bazı kültürel ve müzikal bilgilere hiç umulmadık durumlarda, ortamlarda ulaşmak mümkündür.

Nitekim Trabzon İli'nin Sürmene İlçesi'nde yetişmiş, kemençe icracılığı ve türkü besteciliği ile sanatının zirvesine ulaşmış Hüseyin Dilaver'in (1905-1964) unutulmuş bir türküsüne ulaşmak ve bu türkünün tarafımızca derlenmesi; bölgede Cumhuriyet'in başından beri öğretmenlik yaparak önemli hizmetlerde bulunan ve 2005 yılında yaptığımız derleme sırasında İzmir Karşıyaka'daki evinde yaşayan, Dârû'lmuallimin (bugünkü erkek öğretmen okulu) mezunu edebiyatçı Halim Gençoğlu (1905-2009) ile gerçekleştirdiğimiz kişisel görüşme vasıtasıyla olmuştur. Derleme sırasında yüz yaşında olmasına rağmen zihni açık ve konuşması gâyet akıcı olan Gençoğlu'nun, hemşehrisi ve arkadaşı Hüseyin Dilaver'den bizzat duyduğu türküyü seslendirmesi, eseri Türk Halk Müziği Repertuarı'na kazandırmamızı sağlamıştır.

Kemençeci Hüseyin Dilaver'in Yaşamı ve Sanatı

Kemençe icrâsı ve okuma tekniği, türkü atma ustalığı ve özellikle "Gemiciler Kalkalum, Mayıs Ayı Gelende, Gemiler Giresun'a" gibi çok sayıda eseriyle Karadeniz Müziği'ni sanatsal zirvesine çıkarmış, Sürmene yöresinde

"İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi"
"Journal of the Human and Social Sciences Researches"
[itobiad]

ISSN: 2147-1185

Unutulmuş Bir Hüseyin Dilaver Türküsü “Edelum Bir Eğlence”

kemençe ve halk sanatçılığı alanında büyük etkiler bırakan yöre ustası Hüseyin Dilâver, 1905 yılında, Trabzon’un Sürmene İlçesi’nin “Aso” (bugünkü adıyla Aksu) Köyü’nde doğmuştur. Temel ve İlve Dilaver’in üç erkek, bir kız çocuğundan biridir.

Dilâver’in doğum tarihi ile ilgili çeşitli yayınlarda farklı bilgiler verilmektedir.

Dr. Mustafa Duman, “Kemençenin Telleri” adıyla yazdığı kitabında Dilâver’in doğum tarihini 1910 olarak bildirmekte (Duman, 2004, s. 91); Yusuf Akgün ise Trabzon Dernekleri Federasyonu web sayfasında bu tarihi 1906 olarak göstermektedir. (Akgün, 2016, <http://trabzon.org.tr/huseyin-dilaver>).

Aşağıdaki fotoğrafta, sol önde görülen beyaz takım elbiseli kişi merhum Hüseyin Dilaver, sağdaki kişi ise; tarafımızca 2005 yılında yapılan Dilâver’in “Edelum Bir Eğlence” adlı türkü derlememize kaynaklık eden yörenin meşhur eğitimcisi, edebiyatçı merhum Halim Gençoğlu (1905-2009)’dur. Dilaver’in doğum tarihine ilişkin olarak Gençoğlu, aynı yaşta olduklarını, dolayısıyla Dilaver’in de 1905 doğumlu olduğu bilgisini vermiştir. (Halim Gençoğlu ile Kişisel Görüşme, 03.04.2005)

Resim 1: Kemençeci Hüseyin Dilaver’in, Trabzon Beşikdüzü’nde, Öğretmen Halim Gençoğlu’nun fotoğraf makinasıyla çekilmiş bir fotoğrafları. Önde sağda oturan Öğretmen Halim Gençoğlu, yanındaki Kemençeci Hüseyin Dilaver, arkada ortada oturan Öğretmen Kemal Kalcioğlu ve yöre esnafından iki kişi.¹ (Tarihçi-Antropolog Hulusi Gençoğlu aile arşivi)

¹ Fotoğrafın üzerine Öğretmen Halim GENÇOĞLU tarafından 1938 tarihi yazılmıştır.

“Çocukluk yıllarında müziğe ilgi duymuş, yaşı ile birlikte bu hobisi de ilerlemiştir; öyle ki gençlik yılları, askerlik çağı ve sonrası hobi olarak başladığı müzik hayatının en önemli parçası olmuştur. Belirli yaşa kadar Trabzon belediye fırınında satış memurluğu yapmış, daha sonra kendini tümüyle sanatna adanmıştır. Hüseyin Dilaver müziği ve kemençe çalmayı köyündeki Rumlar’dan öğrenmiş. Hocası Aksu (Aso) köyünden Rum “Yoriga” idi.” (Akgün, 2016, <http://trabzon.org.tr/huseyin-dilaver>)

İlginçtir ki Halim Gençoğlu ile tarafımızca yapılan kişisel görüşmede; söz, Hüseyin Dilaver’in müzikle ilgisinden, hocasından açıldığında Yoriga’nın yöredeki meşhur kemençecilerden olduğu bilgisini edindik. Gençoğlu’nun ifâdesine göre Kemençeci Yoriga’nın ünü yöresel türkülere, dörtlüklere konu olacak derecedeydi. Nitekim Gençoğlu, Yoriga’ya yazılan bir dörtlüğü nakletmektedir (Halim Gençoğlu ile Kişisel Görüşme, 03.04.2005):

“Deniz üstünde kayak
Kayık değil filika
Nasıl kemençe çalar
Simiyor’un Yoriga”

Dörtlüğün dizelerinden anlaşıldığı üzere çok iyi bir kemençe icrâcısı olan Yoriga’nın babasının ismi de Simiyor’dur.

Kemençeci Hüseyin Dilâver, yörenin zengin halk kültürü içinde yetişirken aynı zamanda kültür, sanat ve ilim çevrelerinde bulunmaya özen göstermiş ve her fırsatta kendini yetiştirmeye çalışmıştır.

Yörenin meşhur eğitimcisi Halim Gençoğlu ile kurduğu dostluk da Cumhuriyet Dönemi’nde bilhassa Anadolu’da kültür ve ilim bakımından aydın olan öğretmenlerden faydalanma gayreti vesilesiyledir. Öyle ki Resim 1’de arkada ortada görülen Öğretmen Kemal Kalcioğlu da kültür bakımından yörenin bilinen eğitimcilerinden olup böyle bir aileden gelmektedir. Nitekim Hâfız Bestekâr Râkım Elkutlu’nun aşağıdaki fotoğrafında (Resim 2), bestekârın sağında bulunan zât, Öğretmen Kemal Kalcioğlu’nun amcası Âgâh Kalcioğlu’dur. nakletmektedir (Halim Gençoğlu ile Kişisel Görüşme, 03.04.2005)

Resim 2: Sağdaki kişi Trabzon ünlü ailelerinin birinin mensûbu olan Âgâh Kalcıoğlu, ortadaki ise udî bestekâr ve hâfız Râkım Elkutlu’dur. (<https://gramho.com/explore-hashtag/t%3%bcrkm%3%bbsik%3%aeiorg>, 03.07.2019)

“Hüseyin Dilâver, Doğu Karadeniz bölgesi müziğinde mihenk taşı olmuş, hemen hemen her türküsü benimsenmiş olan, yörenin kültür ve geleneğini en sanatlı şekilde yansıtan kemençe icrâsı ve besteleriyle adından söz ettiren, Türk Halk Müziği ile uğraşan çevrelerde ustalığı ile övgüler alan mümtaz bir sanatçıdır. Nitekim çeşitli çalışmalarda sanatçı hakkında söylenenler, bu tespitimizi doğrular niteliktedir. Örneğin, Özhan Öztürk, yazdığı ansiklopedi maddesinde Dilâver’den; “Hüseyin Dilâver kemençe tekniği, geniş repertuarı ve özellikle denizci türküleriyle ardılları üzerinde en çok iz bırakan sanatçıdır” diye bahsetmektedir.” (Öztürk, 2005, s. 655-658)

Yöre araştırmacısı Mehmet Bilgin’in, yine bir Sürmeneli kemençeci olan 1930 Sürmene Soğuksu Mahallesi doğumlu Ali Temelli ile yaptığı söyleşiden, Dilaver hakkında şu bilgileri edinmekteyiz. Nakledilen bu bilgiler; Hüseyin Dilaver’in bir kemençe ustası olarak kültüre ve sanata

yaptığı katkıların yanı sıra icra sürekliliğine bir eğitici/öğretici olarak yaptığı katkıları da göstermesi bakımından dikkat çekicidir:

“Bir diğer büyük kemençeci de Sürmene’nin Aksu (Aso) Köyü’nden Hüseyin Dilaver’dir. Ben onunla birlikte kemence çaldım, onun kemençesi ile horon oynadım. Besteleri ve sesiyle büyük bir sanatçı idi. “Esti Zigana Dağı”, “Hopa’dan Arhavi’den” gibi türküleri, beste ve güfteleri ile ona aittir. Bir diğer usta Bahattin Çamurali de Hüseyin Dilaver’in talebesi idi. Rizeli Sadık, Hüseyin Dilaver ve Biçoğlu Osman arkadaşlıklar.”
(Bilgin, 2018, <http://www.karalahana.com/2018/02/21/son-kemence-ustalarindan-ali-temelli/>)

“Edelum Bir Eğlence” Türküsünün Müzikal Analizi

Hüseyin Dilaver ile hemşehri olması yanında dostlukları bulunan, Darü’lmuallimin mezunu, edebiyatçı Halim Gençoğlu’ndan 2005 yılında derlediğimiz, aşağıda notası verilen “Edelum Bir Eğlence” adlı türkü, Karadeniz Yöresi Müziği’nin abidevî ismi Sürmeneli kemençeci Hüseyin Dilâver’in unutulmuş bir eseridir.

Derlememize kaynaklık eden Halim Gençoğlu ile tarafımızca yapılan kişisel görüşmede; bu türküyü bizzat Dilaver’in kendisine kemençesiyle icra ederek söylediğini Gençoğlu şöyle aktarmıştır:

“Hüseyin Dilaver, 1938 yılında Sürmene’den Giresun’un Görele İlçesi’ne Bicoğlu Osman’ı ziyarete gitmek üzere giderken o sırada öğretmenlik yaptığım Trabzon Beşikdüzü İlçesi’nden geçiyordu. Tabi o tarihlerde vasıta yok, yaya olarak iki günde gidilebiliyordu. Akşam vakitlerinde Beşikdüzü’ne varmış ve benim orada olduğumu bildiği için okula ziyaretime gelmişti. Ben de Hüseyin Dilaver’i evimde iki gün misafir ettim. Çalıp söyledi, epey sohbet ettik. “Edelum Bir Eğlence, İçelim Rize çayı” diye kendine has tavrıyla kemençesi eşliğinde bu türküyü söyledi. Çok medenî ve zeki bir sanatkâr idi. Çeşitli millî hususlarda hemen bir türkü bestelerdi. O zamanlar bizim bölgede de çay ekimi yeni gelişmeye

Unutulmuş Bir Hüseyin Dilaver Türküsü “Edelum Bir Eğlence”

başladığından “Rize çayı” ibâresini hemen kullanmıştı. Hemşehrim Dilaver’i iki gün misafir ettikten sonra arkadaşı Bicoğlu Osman’ı görmesi için Görele’ye doğru yola uğurladım.” (Halim Gençoğlu ile Kişisel Görüşme, 03.04.2005)

Gençoğlu’nun Hüseyin Dilaver’den bizzat duyduğu bu türkü, bugün TRT Repertuarı’nda bulunmamakla birlikte herhangi bir derleyici tarafından da yöre müziğine kazandırılmamıştır. Türkünün notası; Gençoğlu’nun kendi sesiyle icrasından tarafımızca kaydedilerek notaya alınmış olup aşağıda verilmektedir.

Edelum Bir Eğlence

Yöre: Sürmene

(Hüseyinî Türkü)

♩ = 216

Söz-Müzik: Hüseyin DİLÂVER

E de lum bir eğ len ce İ çe lum Ri ze ça yi Ri ze ça yi
Bed ri ye pen ce re den Şa hin gi bi ba ka yi bi ba ka yi
Es ti ya li rüz gâ ri Sal la di sa kız la ri sa kız la ri

Ri ze bağ luk la rin da Pem be gül ler a ça yi
Bed ri ye nin ba kış ı Be ni can dan ya ka yi
Çok yer ler gez dim a ma Yi ne A so gız la ri

Tarafımızca derlenen, Sürmene Yöresi’nden Hüseyin Dilâver’e âit “Edelum Bir Eğlence” adlı türkü, Hüseyinî makâmında ve 5/8’lik ölçüyle (2+3) bestelenmiştir.

Türkünün sözleri üç dörtlükten (kıta) oluşmakta olup şöyledir:

“Edelim bir eğlence

İçelim Rize çayı

Rize bağluklarında

Pembe güller açayı

Bedriye pencereden

Şahin gibi bakayı

Bedriye’nin bakışı

Beni candan yakayı

“İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi”
“Journal of the Human and Social Sciences Researches”
[itobiad / 2147-1185]

Cilt/Volume: 9,
Sayı/Issue: 2,
2020

Esti yali rüzgâri
 Salladi sakızları
 Çok yerler gezdim ama
 Yine Aso gızları”

Sürmene Yöresi'nin tipik şîve özelliğinin görüldüğü türkü, Dilâver'in söz-ezgi uyumu ve işleyişi bakımından yaptığı basit biçimli eserlerdendir. Dilâver'in bazı türkülerinde görülen makam ve usûl değişmelerinin bulunmadığı bu türkü, makamsal açıdan Hüseyinî makâmının tipik seyrini göstermektedir. Bu anlamda Hüseyinî perdesi civârından başlayan ezgide her dörtlüğün ilk iki dizesi, dört ölçülük bir müzik cümlesi oluşturmaktadır. Aynı şekilde dörtlüklerin üçüncü ve dördüncü dizeleri de dört ölçüden oluşan birer müzik cümlesi oluşturduğundan, sonuç olarak türkünün her dörtlüğü bir periyod meydana getirmektedir.

Bir dörtlüğün ezgilerini oluşturan iki müzik cümlesi, birbiriyle soru-cevap ilişkisi ifâde etmektedir. Öyle ki güçlü perdesi üzerinden başlayıp güçlüye kadar seyreden ilk cümle ile güçlü perdesinden başlayarak tam karara ulaşan ikinci cümle, birbiriyle farklı müzikal yürüyüş göstermektedir. Bununla birlikte ilk cümleyi oluşturan ilk iki dize “doldurma diziler”, ikinci cümleyi oluşturan son iki dize ise temel anlamı veren diziler olarak değerlendirildiğinde türkünün soru-cevap yapısının ustaca kurulduğu sonucuna varılacaktır.

Sonuç

Türk Halk Kültürü ve unsurlarının muhâfazası ve intikâlinin yazılı bir geleneğe dayanmaması, derleme incelemeleri ve alan araştırmalarının önemini artırmaktadır. Ancak tüm bu ilmî çabaların belli bir metoda bağlı olarak titizlikle yapılması, halk kültürüne âit unsurların doğru kaydedilmesi ve aktarılması bakımından önemlidir.

Trabzon Sürmene İlçesi'nde doğup yetişen ve Türk Halk Müziği Repertuarı'na çok sayıda nitelikli türküler kazandıran yöre ustası Kemeñeci Hüseyin Dilâver'in (1905-1964) “Edelum Bir Eğlence” adlı türküsü, kültürel geleneğimizde yazılı bir intikâl yöntemi tâkip edilmediğinden unutulma ve kaybolma âkıbetiyle karşı karşıya idi.

Yörede uzun yıllar yaptığı öğretmenlik hizmetiyle saygınlık kazanmış, Kemeñeci Hüseyin Dilâver'le hemşehrilik ve dostluğu bulunan Edebiyatçı Halim Gençoğlu (1905-2009) ile tarafımızca yapılan kişisel görüşmede “Edelum Bir Eğlence” adlı söz konusu kayıp türkü derlenerek halk kültürümüz ve müziğimize kazandırılmıştır.

Türkü üzerinde yapılan müzikal analizde, türkünün, Hüseyin Dilaver'in basit biçimli eserlerinden olduğu ve yörenin geleneksel unsurlarını yansıttığı görülmektedir.

Bu çalışma ile Sürmene yöresinin ünlü kemençecisi ve bestecisi Hüseyin Dilaver'in kaybolmuş bir türküsü repertuara kazandırılmış, ayrıca Hüseyin Dilaver'in kültürel ve sanatsal altyapısı özgün bilgiler ışığında bilimsel bir yaklaşımla sunulmuştur.

Kaynakça / Reference

Akgün, Yusuf (2016), : <http://trabzon.org.tr/huseyin-dilaver>, 02.07.2019

Bilgin, Mehmet (2018). Son Kemençe Ustalarından Ali Temelli, <http://www.karalahana.com/2018/02/21/son-kemence-ustalarından-ali-temelli/>, Erişim Tarihi: 27.06.2019

Büyükyıldız, H. Zeki (2015). Türk Halk Müziği -Ulusal Türk Müziği- İstanbul: Arı Sanat Yayınevi.

Duman, Mustafa (2004), Kemençemin Telleri, İstanbul: TAMEV Yayınları

Öğretmen Halim GENÇOĞLU İle Yapılan Kişisel Görüşme, Tarih: 03.09.2005, Yer: İzmir, Karşıyaka; Kendi Evi.

Öztürk, Özhan (2005), Kemençe, Karadeniz: Ansiklopedik Sözlük, Cilt 2, İstanbul: Heyamola Yayıncılık, s. 655-658

Udî Hâfız Râkım Elkutlu Fotoğrafı, <https://gramho.com/media/2013147715646977092>, Erişim Tarihi: 03.07.2019

Tarihçi-Antropolog Hulusi Gençoğlu Şahsî Arşivi.

